

ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจให้ล่วงละเมิดสิกขาบทของกลุ่มพระณัฬพัคคีย์**

MOTIVATION FACTORS TO VIOLATE BUDDHIST TRAINING RULES OF CHABBAVAGGIYA BHIKKHUS

พศุตม์ ขอดเมชัย

Pasut khodmachai

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา

Nakhon Ratchasima Provincial Office Buddhism, Thailand

พระมหาประหยัด ปญญาวโร

Phramaha Prayad Panyavaro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus, Thailand

E-mail : Psk1965@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจให้ล่วงละเมิดสิกขาบทของกลุ่มพระณัฬพัคคีย์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจให้ล่วงละเมิดสิกขาบทของกลุ่มพระณัฬพัคคีย์ และเพื่อศึกษาผลกระทบจากการละเมิดสิกขาบทของพระณัฬพัคคีย์ ผลของการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจให้พระณัฬพัคคีย์ล่วงละเมิดสิกขาบท คือ (1) เป้าหมายของการบวช ไม่ได้บวชเพื่อมรรคผลนิพพาน แต่บวชเพื่อเลี้ยงชีพเท่านั้น (2) บริบททางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากพระณัฬพัคคีย์เกิดในตระกูลสิกรรม มีความผิดเคืองในด้านเศรษฐกิจและขาดการยอมรับทางสังคม (3) อุปนิสัยและพฤติกรรมส่วนตัว พระณัฬพัคคีย์มีพื้นเพอุปนิสัยเกียจคร้าน ชอบความสะดวกสบาย ชอบกลั่นแกล้งและสร้างความรำคาญให้กับผู้อื่น (4) พระณัฬพัคคีย์ไม่ได้บวชด้วยศรัทธา แต่บวชเพื่อหลีกเลี่ยงการทำงานในชีวิตฆราวาสเท่านั้น (5) พระณัฬพัคคีย์เป็นพระกลุ่มใหญ่ เมื่อรูปใดทำผิด จึงถูกนับเนื่องเข้าในกลุ่มพระณัฬพัคคีย์ด้วย (6) พระณัฬพัคคีย์บางกลุ่ม ติดตามพระพุทธเจ้าไปยังชนบทต่าง ๆ เมื่อทำผิดพระธรรมวินัย จึงถูกเพ่งโทษได้ง่าย (7) พระณัฬพัคคีย์เป็นกลุ่มพระที่ฉลาด แต่ขาดความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้ง จึงทำให้กลุ่มพระณัฬพัคคีย์คอยหาช่องว่างในการหลบเลี่ยงวินัย อันเป็นที่มาของการบัญญัติสิกขาบทจำนวนมาก ผลกระทบจากการละเมิดสิกขาบทของพระณัฬพัคคีย์ พบว่า พฤติกรรมของพระณัฬพัคคีย์เป็นที่เสื่อมศรัทธาของชาวบ้าน เป็นที่รังเกียจของภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก และเป็นสาเหตุให้บัญญัติสิกขาบท

คำสำคัญ : แรงจูงใจ, สิกขาบท, พระณัฬพัคคีย์

*Received: 29 June 2019; Revised: 30 November 2019; Accepted: 3 December 2019

ABSTRACT

The purposes of motivation factors to violate training rules of Chabbavaggiya Bhikkhus are to study the factors that motivate the violation of the Bhakkhapak group and to study the effects of the violations of Chabbavaggiya Bhikkhus. The findings of the study showed the factors that motivate Chabbavaggiya Bhikkhus to violate the Buddhist training rules are: (1) the goal of ordination is not ordained for nirvana but ordained only for a living. (2) Economic and social context, because Chabbavaggiya Bhikkhus were born in the agricultural family that are suffering economy with no social acceptance. (3) Personal characteristics and behaviors, Chabbavaggiya Bhikkhus are lazy, totally convenient-oriented, bully and annoying to any others. (4) Chabbavaggiya Bhikkhus are not ordained by faith, but ordained to escape work in secular life only. (5) Chabbavaggiya Bhikkhus are the large group of monks, whoever makes evil being counted included in Chabbavaggiya Bhikkhus' group at once. (6) Some Bhikkhus follow the Lord Buddha in various rural areas, whoever violates the discipline being easily threaten. (7) Chabbavaggiya Bhikkhus are the clever group, but lacking of wise knowledge in the right discipline, once the violation are occurred Chabbavaggiya Bhikkhus try to find the gap in evading the disciplines which is the origin of Buddhist training rules respectively. The impact of Chabbavaggiya Bhikkhus' violation found out that these Bhikkhus' behavior has seriously deteriorated the faith of the villagers, disgusted by beloved monks and enacted the Buddhist training rules finally.

Keywords: Motivation, Buddhist Training Rules, Chabbavaggiya Bikkhus

บทนำ

วินัย คือ ประมวลบทบัญญัติ ข้อกำหนดสำหรับควบคุมความประพฤติ ไม่ให้เสื่อมเสีย และฝึกฝนให้ประพฤติดีงาม เป็นคุณเกื้อกูลยิ่งขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) วินัยสำหรับภิกษุ-ภิกษุณี มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ลิกขาบท คือ บทบัญญัติข้อหนึ่ง ๆ ในพระวินัยที่ภิกษุพึงศึกษาปฏิบัติ

ในช่วงปฐมโพธิกาล พระพุทธองค์ยังมิได้บัญญัติสิกขาบทสำหรับพระภิกษุสงฆ์ ทั้งนี้ เพราะพระภิกษุสงฆ์ครั้งนั้นล้วนเข้ามาสู่พระศาสนาด้วยศรัทธา และส่วนใหญ่เป็นพระ

อริยบุคคลทั้งนั้น การประพฤติปฏิบัติจึงเป็นลักษณะจารีตประเพณี ที่เรียกว่า “จารีตศีล” จึงไม่จำเป็นต้องบัญญัติสิกขาบท

หลังจากพรรษาที่ 12 เป็นต้นมา มีภิกษุที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนามากขึ้น การประพฤติปฏิบัติตนไม่เหมาะสมในด้านต่าง ๆ ก็ตามมาเป็นลำดับ เป็นเหตุให้พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบท เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุประพฤติเช่นนั้นอีก และวางโทษหนักเบาตามความผิดนั้น ๆ โดยพระองค์ได้บัญญัติปาราชิกสิกขาบทเป็นสิกขาบทแรก ในพรรษาที่ ๒๐ แต่สันนิษฐานว่า ก่อนหน้านั้นน่าจะมีการบัญญัติสิกขาบทบ้างแล้ว แต่เป็นสิกขาบทเล็กน้อย เมื่อมีการจัดหมวดหมู่พระวินัย ซึ่งเรียงจากอาบัติหนักไปหาอาบัติเบา เมื่อเรียงตามลำดับตัวสิกขาบท เหตุการณ์ของพระสุทินเสพเมถุนกับภรรยาเก่า เป็นเหตุการณ์แรก ที่นำไปสู่การบัญญัติสิกขาบท (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สิกขาบทที่มาในพระปาติโมกข์นั้น มี 227 สิกขาบท แบ่งออกเป็น ๗ กอง ในบรรดาอาบัติทั้ง ๗ กองนั้น กลุ่มพระที่มีพฤติกรรมประพฤติผิดในสิกขาบทมากที่สุด คือกลุ่มพระฉัพพัคคีย์ ทั้งที่เป็นต้นบัญญัติและอนุบัญญัติ มีมากถึง 130 สิกขาบท โดยจำแนกเป็นปาราชิกกัณฑ์ 2 สิกขาบท สังฆาติเสสกัณฑ์ 3 สิกขาบท นิสสัคคียปาจิตตียกัณฑ์ 12 สิกขาบท ปาจิตตียกัณฑ์ 40 สิกขาบท ปาฏิเทสนียกัณฑ์ 1 สิกขาบท และ เสขียกัณฑ์ 72 สิกขาบท และใน 130 สิกขาบท ภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นมูลบัญญัติ 128 สิกขาบท แต่เป็นอนุบัญญัติเพียง 2 สิกขาบทเท่านั้น (แสง แสงบุตร, 2559) การที่พระฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุให้บัญญัติสิกขาบทมากมายเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า พระฉัพพัคคีย์เป็นพระกลุ่มใหญ่ มีบริวารมาก เมื่อบริวารรูปใดรูปหนึ่งกระทำความผิด จึงถูกนับเนื่องเข้าในกลุ่มพระฉัพพัคคีย์ด้วย ตลอดทั้งการบวชของพระฉัพพัคคีย์มีการวางแผนก่อนบวชและวางแผนเป้าหมายของการบวชไว้ชัดเจนว่า บวชเพื่อหลบเลี่ยงการงานที่เป็นฆราวาสวิสัย และเมื่อบวชแล้ว มีเป้าหมายเพื่อลาสิกขาและการสร้างองค์ระย้อย ๆ ขึ้นมา เรื่องราวของพระฉัพพัคคีย์ เป็นเรื่องที่น่าศึกษาว่า พระฉัพพัคคีย์คือใคร อะไรคือปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจให้พระฉัพพัคคีย์ล่วงละเมิดสิกขาบทมากมายถึงเพียงนั้น

ประวัติพระฉัพพัคคีย์

พระฉัพพัคคีย์ คือ พระกลุ่มหนึ่งมีจำนวน 6 รูป ได้แก่ พระปัญชุกะ พระโลหิตกะ พระเมตติยะ พระภุมมชกะ พระอัสสชิ และพระปัญพัสสะ คัมภีร์พระไตรปิฎกได้บันทึกประวัติความเป็นมาตอนชีวิตฆราวาสของท่านทั้ง 6 ไว้คร่าวๆ กล่าวเพียงว่าท่านทั้ง 6 เป็นชาวกรุงสาวัตถี แต่ก็สามารถอนุมานจากประวัติของท่านที่ปรากฏในที่ต่าง ๆ ได้ว่า ตอนเป็นฆราวาส ท่านทั้ง 6 ต้องเป็นเพื่อนที่สนิทสนมคุ้นเคยกันมาก โดยมีอุปนิสัยที่ไม่ดีนัก คือ ชอบเที่ยวแสวงหาความสุขสนุกสนานสำราญชุกชอนไปตามประสาวัยรุ่นวัยคะนอง มีนิสัยเกเร ไม่ทำอะไรให้เป็นขึ้นเป็นอัน ใช้ชีวิตเรื่อยเปื่อยไปวัน ๆ ไม่มีความอดทนต่อการทำงาน เป็นคน

เกียจคร้าน (พระมหากษัตริย์ มหคชปญโญ, 2556) สังเกตได้จากคำปรึกษาของท่านทั้ง 6 ก่อนจะชวนกันบวชว่า “งานกสิกรรมเป็นงานที่ลำบาก พวกเราพากันบวชดีกว่า และพวกเราเมื่อบวชก็ควรบวชในที่ที่จะช่วยทำกิจที่เกิดขึ้นให้สำเร็จได้” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550) จากข้อความนี้ ขยายความได้ว่า สาเหตุที่บวชเนื่องจากต้องการหลบหลีกการทำงานหนักในชีวิตฆราวาส แต่ก็วางแผนกันไว้ว่า เมื่อบวชแล้วก็ควรบวชในฐานะผู้ช่วยสวดออกเสียงในเมื่อมีกิจการเกิดขึ้น คงหมายถึงช่วยงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ในสำนักของพระอัครสาวก เพราะมีเป้าหมายในการสร้างกลุ่มของตนอีกชั้นหนึ่ง จะเห็นได้ว่าภายหลังพวกท่านได้นำเด็กหนุ่มมาบวชเป็นศิษย์จำนวนมาก

จากนั้น ท่านทั้ง 6 ได้บวชในสำนักของพระอัครสาวก เมื่อบวชได้ครบ 5 พรรษาแล้ว สามารถท่องจำข้อวินัยได้คล่อง จึงปรึกษากันว่า “ตามธรรมดา ขนบทางคราวก็มีอาหารอุดมสมบูรณ์ บางคราวก็หาอาหารได้อย่างฝืดเคือง ฉะนั้น พวกเราอย่าอยู่ในที่เดียวกัน จงแยกย้ายกันไปอยู่ในที่ต่าง ๆ โดยแยกกันอยู่แห่งละ 2 รูป” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550) เมื่อตกลงกันดังนี้แล้ว พระปัญฑุกะ จับคู่กับพระโลหิตกะ ได้พากันไปสร้างสำนักอยู่ใกล้ ๆ กรุงสาวัตถี เพราะเล็งเห็นว่า กรุงสาวัตถีเป็นเมืองที่มั่งคั่ง มีพื้นที่กว้างประมาณ 300 โยชน์ (1 โยชน์ เท่ากับ 16 กิโลเมตร) มีตระกูลห้าล้านเจ็ดแสนตระกูล มีหมู่บ้านแปดหมื่นตำบล เป็นเส้นทางค้าขายของแคว้นกาสีกับแคว้นโกศล ทั้ง 2 ท่านได้พบบริวารอีกจำนวนหนึ่งไปจับจองพื้นที่ไว้หลายสิบไร่ จากนั้นได้ปลูกไม้ดอก ไม้ผล และไม้ใบไว้มากมาย เช่น มะม่วง ขนุน มะพร้าว เป็นต้น เพื่อเอาไว้แจกจ่ายแก่ตระกูลต่าง ๆ และนำเด็กหนุ่มมาบวชขยายบริษัทให้แพร่หลายต่อไป (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550)

พระปัญฑุกะและพระโลหิตะ มีภิกษุบริวาร 500 รูป ท่านทั้งสองพร้อมทั้งบริวารเป็นผู้มีศีล มีพฤติกรรมไม่ร้ายแรงนัก เพราะมีสำนักอยู่ใกล้สถานที่พระพุทธรูปเจ้าทรงประทับและเมืองสาวัตถีเป็นถิ่นที่มีชาวพุทธมาก พระที่ปฏิบัติไม่ค่อยถูกต้อง มักจะไม่ได้รับการยอมรับ (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2537) อีกทั้งพระฉัพพัคคีย์กลุ่มนี้ยังร่วมเสด็จไปยังที่ต่าง ๆ กับพระพุทธรูปเจ้า จึงไม่ก่อเรื่องใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใครทำ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550) แต่ถึงกระนั้น พวกท่านพร้อมทั้งบริวารมักจะย่ำยีสิทธิบาทที่ทรงบัญญัติไว้แล้ว พร้อมทั้งยังสนับสนุนพวกเดียรัจฉาย โดยให้การยอมรับแนวคิดของพวกเขาคือ (G.P. MALALASEKRA, 1974)

พระเมตติยะจับคู่กับพระภุมมชกะ ได้พากันไปตั้งสำนักอยู่ใกล้ ๆ กับกรุงราชคฤห์ เพราะเห็นว่า กรุงราชคฤห์เป็นเส้นทางค้าขายของแคว้นอังคะและมคธ มีเนื้อที่กว้าง 300 โยชน์ มีหมู่บ้าน 8 หมื่นตำบล มีประชาชนอยู่อย่างหนาแน่นถึง 18 โกฏิ ท่านทั้งสองมีบริวาร 500 รูป ได้พากันปลูกไม้ผล ไม้ดอก และไม้ประดับไว้มากมาย เช่น มะม่วง ขนุน มะพร้าว เป็นต้น เพื่อนำไม้ดอกและไม้ผลเหล่านั้นไปแจกจ่ายแก่ตระกูลต่าง ๆ ที่ตนเห็นว่าจะพึงพาอาศัยด้าน

ปัจจัย 4 ได้ และได้นำเด็กหนุ่มในตระกูลต่าง ๆ มาบวช เพื่อขยายบริษัทให้แพร่หลายต่อไป (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550)

ส่วนพระอัสสชิจับคู่พระปุนัพพุสะ ได้ตั้งสำนักอยู่ในภูเขาศรีชนบท ซึ่งอยู่ระหว่างกรุงสาวัตถีกับกรุงอาฬวี เพราะเห็นว่าภูเขาศรีชนบท มีฝนอานวย ปีหนึ่งสามารถทำการกลีกรรมได้ 3 ครั้ง พระอัสสชิและพระปุนัพพุสะมีบริวารจำนวน 500 รูป ท่านทั้งสองเป็นหัวหน้ากลุ่มของพระฉัพพัคคีย์ทั้งหมด และมีพฤติกรรมค่อนข้างจะร้ายแรงเมื่อเทียบกับสองกลุ่มข้างต้น เช่น ปลุกต้นไม้ ปลุกดอกไม้ ร้อยพวงมาลัย ทำสวนหย่อม แล้วส่งไปให้หญิงสาวในตระกูลที่ตนหมายตาไว้ นอกจากนี้ยังรับใช้หญิงสาว นอนร่วมเครื่องลาดเดียวกันกับผู้หญิงฉันทาในเวลาวิกาล ใช้ของหอมใช้เครื่องประดับ ดูการเล่น ร้องเพลง เล่นการพนันชนิดต่าง ๆ และมีพฤติกรรมที่แสดงหยาบคายต่าง ๆ อีกมากมาย ท่านทั้งสองรูปได้นำพาลูกศิษย์ประพฤตินอกกริตนอกรอย และอธิบายให้ชาวบ้านที่ไม่รู้พระธรรมวินัยทราบ ว่า สิ่งที่ทำพวกตนกระทำนั้นถูกต้อง ไม่ผิด ชาวบ้านส่วนมากมักจะเชื่อตาม และตำหนิพระสงฆ์ที่ไม่ประพฤติปฏิบัติเหมือนพระอัสสชิและพระปุนัพพุสะว่า เป็นพระไม่ดี (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550)

พระฉัพพัคคีย์กลุ่มพระเมตติยะและพระภุมมชกะ และกลุ่มพระอัสสชิและพระปุนัพพุสะพร้อมด้วยบริวาร มีพฤติกรรมที่ประพฤตินอกกริตนอกรอย (อลัชชี) ก่อเรื่องใหม่ ๆ ที่ยังไม่มีใครเคยทำ เป็นต้นบัญญัติสิกขาบทมากมาย พร้อมทั้งได้ย้ายสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้แล้วด้วย

การจัดกลุ่มว่าพฤติกรรมเช่นนี้ เป็นการกระทำของพระฉัพพัคคีย์กลุ่มใดนั้น พฤติกรรมบางอย่างพระไตรปิฎกก็ระบุไว้ว่า เป็นพฤติกรรมของพระฉัพพัคคีย์กลุ่มนี้ ๆ แต่พฤติกรรมบางอย่าง พระไตรปิฎกก็ได้ระบุไว้ จึงใช้วิธีศึกษาดูเนื้อเรื่องว่า เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นที่เมืองใด หรือแคว้นใด เช่น หากเกิดขึ้นที่เมืองสาวัตถี แคว้นโกศล หรือแคว้นใกล้เคียง เช่น เมืองพาราณสี แคว้นกาสิ กรุงกบิลพัสดุ์ แคว้นสักกะ หรือกรุงโกสัมพี แคว้นวัชสะ ก็อนุมานได้ว่า น่าจะเป็นพฤติกรรมของพระฉัพพัคคีย์กลุ่มพระปันทุกะและพระโลหิตกะ เพราะท่านทั้งสองตั้งสำนักอยู่ใกล้กับกรุงสาวัตถี และพระพุทธรูปที่ทรงจำพรรษาอยู่ที่กรุงสาวัตถีถึง 25 พรรษา โดยจำพรรษาอยู่ที่เชตวันมหาวิหาร 19 พรรษา และจำพรรษาอยู่ที่วัดบุพพาราม 6 พรรษา (พระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค 1, 2541) ในบางโอกาสท่านทั้งสองก็จะตามเสด็จพระผู้มีพระภาคไปยังเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง เนื่องจากกรุงสาวัตถี แคว้นโกศล นั้น มีพื้นที่ติดกับหลายแคว้น โดยทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ติดกับแคว้นกาสิ ทางทิศตะวันตก ติดกับแคว้นปัญจาละ ทางทิศเหนือติดกับเทือกเขาหิมาลัย ส่วนด้านทิศตะวันออกติดกับแคว้นมัลละ (พระศรีกิตติโสภณ (สุกิตติ), 2519) และบางแคว้นในสมัยพุทธกาลก็ตกอยู่ใต้อำนาจของแคว้นโกศล เช่น แคว้นกาสิ แคว้นสักกะ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ดังนั้น สิกขาบทที่เกี่ยวข้องกับพระฉัพพัคคีย์ที่เกิดขึ้นที่แคว้นโกศล แคว้นกาสิ แคว้นสักระ แคว้นปัญจาละ หรือแม้กระทั่งแคว้นมัลละ จึงน่าจะเป็นพฤติกรรมของพระฉัพพัคคีย์กลุ่ม พระปัญฑุกะและพระโลหิตกะ

ส่วนพระเมตติยะและพระภุมมชกะ ซึ่งตั้งสำนักอยู่ใกล้กับกรุงราชคฤห์นั้น โดยมาก เมื่อกล่าวถึงพระฉัพพัคคีย์ในกรุงราชคฤห์ พระไตรปิฎกจะระบุชื่อทั้งสองท่านกำกับไว้ แต่ก็มี หลายแห่งเช่นเดียวกันที่กล่าวรวม ๆ ว่า สมัยนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ที่เวฬุวัน มหาวิหาร กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ได้แสดงพฤติกรรมอย่างนั้น ๆ พระฉัพพัคคีย์ในที่นี้ ก็หมายถึงพระฉัพพัคคีย์กลุ่มพระเมตติยะและพระภุมมชกะนั่นเอง พระฉัพพัคคีย์กลุ่มนี้ คงจาริกอยู่รอบ ๆ กรุงราชคฤห์และเมืองใกล้เคียงเท่านั้น พฤติกรรมของ พระฉัพพัคคีย์ที่ปรากฏในแคว้นอื่น นอกจากกรุงราชคฤห์และกัฏฐาสิริชนบทแล้ว จึงน่าจะเป็น พฤติกรรมของพระฉัพพัคคีย์กลุ่มพระปัญฑุกะและโลหิตกะ เพราะพระฉัพพัคคีย์กลุ่มนี้จะตาม เสด็จพระผู้มีพระภาคไปยังเมืองต่าง ๆ

ส่วนด้านพระอัสสชิและพระปุนัพสุกะ ซึ่งตั้งสำนักอยู่ทางกัฏฐาสิริชนบท อยู่ใกล้หุ โกลตาพระพุทเจ้า จึงย่อหย่อนทางพระวินัย ประพฤติตนนอกรีตนอกรอยพระธรรมวินัยนานับ ปการ เป็นพระนักเลง ฐานอำนาจของท่านคงจะครอบคลุมพื้นที่กัฏฐาสิริชนบท บางทีอาจจะ ขยายไปถึงเมืองอาฬวีด้วย เพราะตามคัมภีร์ระบุว่า กัฏฐาสิริชนบทนั้นอยู่ระหว่างเมืองสาวัตถีกับ เมืองอาฬวี พระพุทเจ้าเคยเสด็จมาและพักแรมที่กัฏฐาสิริชนบทหนึ่งครั้ง

พฤติกรรมของพระฉัพพัคคีย์กลุ่มนี้ มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกไม่มากนัก ทั้ง ๆ ที่เป็นหัวหน้ากลุ่มพระอรรถพาล แต่ด้วยเหตุที่ตั้งสำนักอยู่ปลายแดน นาน ๆ ครั้งจึงจะมีพระ ต่างถิ่นผ่านมาค้างแรมครั้งหนึ่ง ประกอบกับท่านทั้งสองเป็นพระพุทจากไฟเราะ จึงสามารถ เกลี้ยกล่อมชาวกัฏฐาสิริชนบทให้เห็นว่า พฤติกรรมของท่านไม่ผิดพระธรรมวินัย จึงไม่มีใครนำ ความขึ้นกราบทูลพระพุทเจ้า เหตุนี้ สิกขาบทที่เกี่ยวข้องกับพระอัสสชิและพระปุนัพสุกะจึง มีน้อย

การละเมิดสิกขาบทของกลุ่มพระฉัพพัคคีย์

จากการศึกษาการล่วงละเมิดสิกขาบทของพระฉัพพัคคีย์ ทั้งที่มาในพระปาติโมกข์ และนอกพระปาติโมกข์ มีทั้งหมด 212 สิกขาบท สามารถสรุปแยกเป็นหมวดได้ ดังนี้

1. การประพฤติดูผิดเกี่ยวกับสตรีเพศและกามคุณ มี 10 สิกขาบท เช่น มีจิตกำหนด ใช้อวัยวะวิญญูของโคตวเมียบ้าง เปิดกาย เปิดขาอ่อน เปิดอวัยวะเพศอวดนางภิกษุณี พุทเกี่ยวภิกษุณีบ้าง เป็นต้น

2. การประทุษร้ายตระกูล มี 1 สิกขาบท เป็นกลุ่มของพระอัสสชิและพระปุนัพสุกะ ได้ประพฤติดอนาจารประการต่าง ๆ ทำให้ตระกูลเสื่อมศรัทธาในพระศาสนา

3. การประทุษร้ายภิกษุ มี 22 สิกขาบท เช่น พระฉัพพัคคีย์ไล่ลากพระสัตตตรสวัคคีย์ออกจากวิหารบ้าง เจื้อฝ้ามือจะทำร้ายพระสัตตตรสวัคคีย์บ้าง เป็นต้น

4. การละเมิดมติสงฆ์และไม่เอื้อเฟื้อต่อพระธรรมวินัย มี 30 สิกขาบท เช่น พระฉัพพัคคีย์รื้อฟื้นคดีที่ตัดสินไปแล้วด้วยความถูกต้อง เป็นธรรม ขึ้นมาพิจารณาใหม่ หรือเดินแกว่งแขนเข้าไปในระแวกบ้าน หัวเราะเสียงดังในระแวกบ้าน เป็นต้น

5. การน้อมลามามาเพื่อตน มี 8 สิกขาบท เช่น พระฉัพพัคคีย์เกลี้ยกล่อมให้ทายกนำอาหารและจีวรมาถวายพวกตน หรือออกปากขออาหารที่ประณีตต่อทายกที่เขาไม่ได้ปวารณาไว้ เป็นต้น

6. การรับบิณฑบาตและมารยาทในการขบฉัน มี 29 สิกขาบท เช่น ภิกษุฉัพพัคคีย์รับบิณฑบาตไม่สำรวม รับบิณฑบาตลับบาตร ฉันทเลียมือ เป็นต้น

7. การแสดงธรรม มี 17 สิกขาบท เช่น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมเพื่อลาภสักการะแสดงธรรมแก่คนที่ไม่เคารพธรรม) เป็นต้น

8. การใช้สอยเครื่องนุ่งห่มและเสนาสนะ มี 18 สิกขาบท เช่น พระฉัพพัคคีย์ทำการสังสมจีวรไว้มากเกินความจำเป็น ใช้จีวรหลายชุด เป็นต้น

9. วัตรในการอาบน้ำ มี 8 สิกขาบท เช่น พระฉัพพัคคีย์อาบน้ำ ใช้ แขน ขา หลังสีกับต้นไม้บ้าง เสาบ้าง ฝาบ้าง หรืออาบน้ำในที่ที่ไม่สมควร ใช้เครื่องผูกกายเหมือนคฤหัสถ์

10. การใช้สอยบาตร มี 5 สิกขาบท เช่น พระฉัพพัคคีย์สะสมบาตรเกินความจำเป็น หรือบาตรมีรอยชำรุดเพียงนิดเดียว ออกปากขอบาตรใหม่จากช่างหม้อ จนช่างหม้อไม่สามารถค้าขายอย่างอื่นได้ เป็นต้น

11. การใช้รองเท้าและเชียงเท้า มี 8 สิกขาบท เช่น พระฉัพพัคคีย์ใช้รองเท้าสีต่าง ๆ เช่น เหลืองล้วน แดงล้วน ดำล้วน ขมพูล้วน หรือนำไม้ ใบไม้ หนังสัตว์ และปึกนกมาทำรองเท้า เป็นต้น

12. การประดับตกแต่งร่างกาย มี 12 สิกขาบท เช่น ภิกษุฉัพพัคคีย์ไว้ผมยาว ใช้แปรงหวีผม แต่งหน้า ผัดหน้า ใช้เครื่องประดับชนิดต่าง ๆ เป็นต้น

13. ธรรมเนียมในการเข้าไปในระแวกบ้าน มี 22 สิกขาบท เช่น นุ่งห่มจีวรไม่เรียบร้อยเข้าไปในระแวกบ้าน เดินเวิกผ้า ค่นองมือค่นองเท้า เป็นต้น

14. การใช้สอยสิ่งของเบ็ดเตล็ด มี 5 สิกขาบท เช่น ภิกษุทำกล่องเข็มด้วยกระดูกงา เขาสัตว์ เป็นต้น

15. หมวดปภินณกะ มี 16 สิกขาบท เช่น พระฉัพพัคคีย์ไม่เป็นไข้ ยืนถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือภิกษุฉัพพัคคีย์ขัดเล็บให้แก่กันและกัน แต่งหนวดให้แก่กันและกัน แต่งขนหน้าอกให้แก่กันและกัน โกนขนในที่ลับให้แก่กันและกัน เป็นต้น (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจให้ล่งละเมิดสิทธิขาทของกลุ่มพระฉัพพัคคีย์

การศึกษาการล่งละเมิดสิทธิขาทของกลุ่มพระฉัพพัคคีย์ พบว่า มีสาเหตุและแรงจูงใจมาจากปัจจัยหลายด้าน คือ

1. เป้าหมายของการบวช ผู้ที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนา มีเป้าหมายคือการบรรลุพระนิพพาน อันเป็นอุดมคติสูงสุดของพระพุทธศาสนา อุปกรณ์ที่เป็นเครื่องมือให้บรรลุถึงพระนิพพานคือ พระธรรมวินัยที่ทรงบัญญัติไว้ พระฉัพพัคคีย์ไม่ได้บวชเพื่อเป้าหมายคือพระนิพพาน แต่บวชเพื่อต้องการความสะดวกสบายในการดำรงชีพ ดังคำปรึกษาของพระฉัพพัคคีย์ก่อนบวชว่า “พวกเราเมื่อบวช ก็ควรบวชในที่ที่จะช่วยทำกิจที่เกิดขึ้นให้สำเร็จได้” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550) ความหมายก็คือ ทำการสงฆ์ในระดับหนึ่งซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบกิจการคณะสงฆ์พอสมควร แสดงให้เห็นว่าพระฉัพพัคคีย์ไม่ได้ต้องการออกบวชเพื่อเป็นพระสงฆ์ระดับล่างแต่อย่างใด ส่วนหน้าที่ที่มีหน้าที่ทั่วไปของพระสงฆ์ที่มุ่งคันถธุระและวิปัสสนาธุระ หากมุ่งศึกษากิจของสงฆ์เกี่ยวกับลาภสักการะและการสร้างองค์กรย่อย ๆ ขึ้นมาในหมู่สงฆ์ ด้วยการชักชวนกุลบุตรที่เลื่อมใสเข้ามาบวชเพื่อเป็นบริวารได้จำนวนมากถึง 1,500 รูป (แสวง แสนบุตร, 2559) เมื่อบวชเข้ามาแล้วเลือกอยู่ใกล้ตัวเมืองใช้ชีวิตแบบสะดวกสบาย ดังนั้น จึงมองเห็นพระธรรมวินัยเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตมีหน้าที่ต่อสิทธิขาทในฐานะเป็นข้อห้าม ไม่เต็มใจปฏิบัติตาม จึงเป็นสาเหตุให้ล่งละเมิดและเป็นต้นบัญญัติสิทธิขาทมากมาย

2. บริบททางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากพระฉัพพัคคีย์เกิดในตระกูลกสิกรรมความเป็นอยู่ค่อนข้างผิเคือง อีกทั้งได้รับโอกาสทางสังคมน้อย เพราะอยู่ในวรรณะที่ขาดการยอมรับทางสังคม เมื่อทราบว่าพระพุทธศาสนาไม่มีการกีดกันเรื่องวรรณะ จึงชวนกันบวชเพื่อชีวิตจะได้สุขสบายขึ้น และหลังจากบวชแล้วได้มีการวางแผนในการใช้ชีวิต โดยแยกย้ายกันไปอยู่ใกล้เมืองที่มีเศรษฐกิจดี เช่น เมืองสาวัตถี เมืองราชคฤห์ ซึ่งเป็นเมืองที่มีเศรษฐกิจดี เพราะเป็นเส้นทางการค้าขายของแคว้นต่าง ๆ โดยให้พระบันฑุกะและพระโลหิตกะตั้งสำนักอยู่ใกล้เมืองสาวัตถี พระเมตตียะและพระภุมมชกะตั้งสำนักอยู่ใกล้เมืองราชคฤห์ และให้พระอัสสชิและปุณณพสุกะตั้งสำนักอยู่ที่กุฎีศรีชนบท ซึ่งเป็นชนบทที่อุดมสมบูรณ์ด้วยข้าวปลาอาหาร (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550) จากการที่อยู่อาศัยในเมืองที่มีความเป็นอยู่สะดวกสบาย และอาศัยอุปนิสัยเดิม คือเป็นคนคึกคะนองสรวลเสเฮฮาสนุกสนานไปวัน ๆ ไม่สนใจด้านการปฏิบัติ จึงเป็นแรงจูงใจให้ล่งสิทธิขาทมากมาย

3. อุปนิสัยและพฤติกรรมส่วนตัว พระฉัพพัคคีย์ พื้นเพมีอุปนิสัยไม่ดีนัก คือชอบเที่ยวแสวงหาความสุขสนุกสนานสำราญชุกชไปตามประสาวัยรุ่น ไม่มีความอดทนเกียจคร้าน เมื่อบวชเข้ามาแล้ว ก็ไม่ละทิ้งพฤติกรรมเดิม จึงเป็นแรงจูงใจให้แสดงพฤติกรรมอื่น ๆ เช่น ชอบกลั่นแกล้งผู้อื่น สร้างความรำคาญให้กับผู้อื่น ชอบแต่งตัวให้ดูสวยงาม ชอบเที่ยวดู

มหรสพ ชอบใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่น ชอบประจบคฤหัสถ์ อีกทั้งมีวาตะเยียบคมและอ่อนหวาน สามารถพูดให้ผู้อื่นเชื่อและทำตามได้อย่างสนิทใจ จึงมีบริวารเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากพฤติกรรมเหล่านี้ เป็นสาเหตุให้ล่วงละเมิดสิกขาบทและเป็นต้นบัญญัติสิกขาบทอีกจำนวนมาก

4. ภิกษุฉัพพัคคีย์ไม่ได้บวชด้วยศรัทธา แต่บวชเพื่อหลีกเลี่ยงหนีการทำงานในชีวิตฆราวาส เมื่อบวชแล้ว แม้ว่าจะได้ศึกษาเล่าเรียนอยู่บ้าง แต่ไม่เข้าใจถึงหลักธรรมวินัยในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

5. พระฉัพพัคคีย์เป็นพระกลุ่มใหญ่ จำนวน 1,500 เมื่อรูปใดในกลุ่มทำผิด จึงถูกนับเนื่องเข้าในกลุ่มพระฉัพพัคคีย์ด้วย

6. พระฉัพพัคคีย์บางกลุ่ม ติดตามพระพุทธเจ้าไปยังชนบทต่าง ๆ เมื่อทำผิดพระธรรมวินัยจึงถูกเพ่งโทษได้ง่าย

7. พระฉัพพัคคีย์เป็นกลุ่มพระที่ฉลาด สามารถจดจำหัวข้อธรรมหัวข้อวินัยได้อย่างเป็นปกติ และสามารถเรียนมาติกาจบภายใน ๕ ปี แต่จากการที่รู้หัวข้อธรรมหัวข้อวินัยเป็นอย่างดีนี้เอง จึงทำให้กลุ่มพระฉัพพัคคีย์หาช่องว่างในการหลบเลี่ยงวินัยเป็นประจำ จึงเป็นสาเหตุให้เป็นต้นอนุบัญญัติอีกมากมาย

ผลกระทบจากการละเมิดสิกขาบทของพระฉัพพัคคีย์

จากพฤติกรรมของกลุ่มพระฉัพพัคคีย์มีผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาหลายด้าน เช่น

1. ในด้านทำลายศรัทธาของชาวบ้าน จะเห็นได้ชัดจากพฤติกรรมของกลุ่มพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะ ชาวบ้านเสื่อมศรัทธาถึงขั้นไม่ยอมใส่บาตร แม้ทานที่ให้ประจำก็ยกเลิกทำให้เกิดวิกฤติศรัทธาอย่างรุนแรง สังเกตได้จากอุบาสกคนหนึ่งเล่าพฤติกรรมของพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะให้ภิกษุรูปหนึ่ง ที่เดินทางผ่านกัฏฐาคีรีชนบทว่า วัดในกัฏฐาคีรีชนบทเสื่อมโทรมมาก นั่นคงหมายถึงศรัทธาที่มีต่อพระสงฆ์ และชาวบ้านก็เกิดความสับสนว่า อันไหนคือข้อวัตรปฏิบัติที่แท้จริงของนักบวชในพระพุทธศาสนา จนพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะหลังจากทำปาปพหานิยกรรมแก่กลุ่มพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะแล้ว ต้องส่งพระผู้มีศีลเข้าไปแสดงตนให้ชาวบ้านได้รู้ว่า การประพฤติเช่นไรเป็นสมณะ การประพฤติเช่นไร มิใช่สมณะในพระพุทธศาสนา

จากหลาย ๆ สิกขาบท สะท้อนให้เห็นความเอือมระอาของชาวบ้านที่มีต่อพฤติกรรมของพระฉัพพัคคีย์ ดังจะเห็นได้จากนิสสัคคิกัมม ปัตตวรรค สิกขาบทที่ 1 ว่า พระฉัพพัคคีย์ในกรุงสาวัตถี ทำการสั่งสมบาตรไว้เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านเพ่งโทษและติเตียนพร้อมพูดเชิงประชดว่า ท่านจะทำการขายบาตรหรือตั้งร้านขายภาชนะดินเผาหรืออย่างไร หรือในปาจิตติยกัมม อุกยโยธิกสิกขาบทว่า พระฉัพพัคคีย์ได้ไปทำธุระในสนามรบ แล้วเที่ยวดู

กองพลในขณะฝึกซ้อม พระรูปหนึ่งในกลุ่มของท่านได้ถูกยิงด้วยลูกเกาทัณฑ์ คนทั้งหลายจึงพูดเยาะเย้ยด้วยความสะใจว่า พระคุณเจ้ารบได้ดีเหลือเกิน พระคุณเจ้าได้คะแนนเท่าไร ทำให้ภิกษุรูปนั้นได้รับความอับอายมาก ชาวบ้านจึงเพ่งโทษติเตียนว่า ทำไมพระสมณะศากยบุตรจึงมาดุสนามรบ แม้พวกเราที่มาทำหน้าที่อยู่ในสนามรบ ก็เพราะเหตุของอาชีพรอบ เพราะเหตุแห่งบุตรภรรยา (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2. ในด้านความรู้สึกร่วมกันของภิกษุด้วยกัน แม้ภิกษุทั้งหลายที่มีศีลเป็นที่รัก ก็มีความเอื้อเฟื้อระอาภัยกับพฤติกรรมของพระฉัพพัคคีย์เช่นกัน เช่น ภิกษุในภิกขุคิริชนบท ไม่สามารถอยู่ร่วมกับกลุ่มพระอัสสชิและพระปัญจพัสกัได้ ต้องหลีกหนีไปอยู่ที่อื่น นอกจากนี้ ภิกษุฉัพพัคคีย์ที่อาศัยอยู่ในกรุงสาวัตถี ยังมีนิสัยเกรง เที้ยวระราน ก่อความรำคาญ กลั่นแกล้งภิกษุที่กำลังน้อยกว่า โดยเฉพาะกลุ่มพระสัตรสวัคคีย์ ถูกกลุ่มพระฉัพพัคคีย์กลั่นแกล้งมาตลอด

3. เป็นสาเหตุให้บัญญัติสิกขาบท อย่างไรก็ดีตาม พฤติกรรมของพระฉัพพัคคีย์เหล่านี้ ใช่ว่าจะมีผลเสียทั้งหมด ในด้านดี ก็มีบางส่วนช่วยให้พระพุทธศาสนามั่นคงได้เช่นกัน เพราะพฤติกรรมของพวกท่าน เป็นสาเหตุให้พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทเพิ่มขึ้น นั่นก็หมายถึง ทำให้พระองค์ได้ทรงวางกฎระเบียบให้ภิกษุได้ปฏิบัติและละเว้น อันจะนำมาซึ่งความเจริญ และป้องกันความเสียหายแก่พระธรรมวินัย หากไม่มีภิกษุต้นบัญญัติในสมัยพุทธกาล หลังพระพุทธเจ้าปรินิพพาน เมื่อมีภิกษุทำผิด ใครจะเป็นผู้บัญญัติสิกขาบท และต่อไปในอนาคต เมื่อภิกษุมีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัยน้อยลง แต่พระพุทธองค์มิได้บัญญัติสิกขาบทไว้ครอบคลุม ก็จะก่อความเสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เพราะฉะนั้น หากจะมองในส่วนดี พระฉัพพัคคีย์ก็มีส่วนต้อยไม่น้อย ที่เป็นต้นเหตุให้พระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติสิกขาบทต่าง ๆ เพื่อให้รัดกุมและครอบคลุมยิ่งขึ้น จนทำให้พระพุทธศาสนาสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

สรุป

พระฉัพพัคคีย์คือ กลุ่มพระ 6 รูป เมื่อบวชครบ 5 พรรษาแล้วได้แยกย้ายกันไปอยู่ในเมืองต่าง ๆ คือ พระปณทุกะและพระโลหิตกะตั้งสำนักอยู่ในกรุงสาวัตถี พระเมตติยะและพระภุมมชกะตั้งสำนักอยู่ใน กรุงราชคฤห์ ส่วนพระอัสสชิและพระปัญจพัสกัตั้งสำนักอยู่ที่ภิกขุคิริชนบท ซึ่งอยู่ระหว่างกรุงสาวัตถีและกรุงราชคฤห์ ทั้ง 3 กลุ่ม อาศัยความคึกคะนองและความดีใจอันเป็นอุปนิสัยส่วนตัว และความไม่ละอายต่อความผิด จึงเป็นเหตุให้พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทที่เกิดจากพระกลุ่มนี้ ทั้งสิกขาบทที่มาในพระปาติโมกข์ และนอกพระปาติโมกข์ มีมากถึง 212 สิกขาบท เมื่อจำแนกเป็นกลุ่มของการล่วงละเมิดแล้ว แบ่งออกเป็น 15 หมวดคือ การประพฤติดีเกี่ยวกับสตรีเพศและกามคุณ การประทุษร้ายตระกูล การประทุษร้ายภิกษุ การละเมิดมติสงฆ์และไม่เอื้อเฟื้อต่อพระธรรมวินัย การน้อมลาภ

มาเพื่อตน การรับบิณฑบาตและมารยาทในการขบฉัน การแสดงธรรม การใช้สอยเครื่องนุ่งห่ม และเสนาสนะ วัตรในการอาบน้ำ การใช้สอยบาตร การใช้รองเท้าและเชียงเท้า การประดับตกแต่งร่างกาย ธรรมเนียมในการเข้าไปในละแวกบ้าน การใช้สอยสิ่งของเบ็ดเตล็ด และหมวดปณณกะ

ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจให้ล่งละเมตสิกขาบทของพระฉัพพัคคีย์ มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายด้าน คือ บริบททางสังคม บริบททางเศรษฐกิจและการเมือง พฤติกรรมความเคยชิน ภิกษุฉัพพัคคีย์ไม่ได้บวชด้วยศรัทธา ลักษณะนิสัยส่วนตัว พระฉัพพัคคีย์เป็นพระกลุ่มใหญ่ บางกลุ่มติดตามพระพุทธเจ้าไปยังชนบทต่าง ๆ เมื่อทำผิดพระธรรมวินัยจึงถูกเพ่งโทษได้ง่าย เป็นกลุ่มพระที่ฉลาด แต่ไม่รู้ธรรมวินัยอย่างทั่วถึง คอยหาช่องว่างในการหลบเลี่ยงวินัย

การล่งละเมตสิกขาบทตามที่กล่าวมา จึงมีผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาทั้งในส่วนบุคคลและส่วนรวม ผลกระทบต่อส่วนบุคคล คือชาวบ้านตำหนิติเตียน เสื่อมความศรัทธาในตัวบุคคล ถ้าเป็นความผิดร้ายแรง ต้องสละสมณเพศ ผลกระทบต่อส่วนรวม คือสร้างความเดือดร้อนให้กับคณะสงฆ์ เป็นที่ดูถูกเหยียดหยามของคนที่ไม่ศรัทธา ทำความเสื่อมเสียให้กับองค์กรสงฆ์

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส อาร์ พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- พระศรีกิตติโสภณ (สุกิตติ). (2519). *มหาชนบท 16 แคว้นในชมพูทวีปสมัยพุทธกาล*. ม.ป.ท.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2537). *ความเป็นมาของอาบัติปาราชิก*. กรุงเทพมหานคร: เรือนธรรม.
- G.P. MALALASEKRA. (1974). *Dictionary of Palipproper Names Vol II*. LONDON: THE PALI TEXT SOCIETY.

หนังสือหนังสืออ้างอิงเพิ่มเติม

- พระมหาอเนก มหคฺชปญฺโญ. (2556). *การศึกษาวิเคราะห์การล่งละเมตสิกขาบทพระพุทธานุญาตของภิกษุฉัพพัคคีย์*. พระนครศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2541).พระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค 1. กรุงเทพมหานคร:

มหามกุฏราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2550). อรรถกถาภาษาไทย พรวินัยปิฎก สมันต
ปาสาทิกา ภาค 2 ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แสง แสงบุตร. (2559). วิเคราะห์บทบาทของพระฉัพพัคคีย์ต่อการบัญญัติวินัยของ

พระพุทธเจ้าในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.